

PRINCIPALELE PUTERI EMERGENTE ȘI SECURITATEA GLOBALĂ

THE MAIN EMERGING POWERS AND GLOBAL SECURITY

Drd. Liviu Daniel ROTARU

Rezumat: *Puterile emergente au apărut și s-au dezvoltat în contextul globalizării, regionalizării și transformărilor marcante din tehnologie. Ele contribuie, în prezent, la modificarea raporturilor de putere în lume.*

Cuvinte-cheie: *Puteri emergente, dezvoltare, globalizare, regionalizare, raporturi de putere, echilibru de putere.*

Abstract: *The emerging powers appeared and developed in the globalisation context, regionalization and in the significant transformation in technology. Now, they contribute to the changes of the power report in the world.*

Keywords: *Emerging powers, development, globalisation, regionalization, power relations, balance of power.*

Principalele puteri emergente și securitatea globală

O radiografie a situației mondiale indică relativ lentă schimbare a raporturilor de forță în lume¹. Analistii asociază respectiva transformare cu ascensiunea puterilor emergente. R. Aron considera puterea ca fiind capacitatea unei unități politice de a-și impune propria voință în fața altor unități similare (de obicei state). Un stat ajunge putere emergentă dacă se află în ascensiune economică, comercială, diplomatică și militară² și dacă obține influență internațională.

Conceptul de putere emergentă s-a cristalizat în anii '90, definind statele în dezvoltare. A. van Agtmael din cadrul Societății Financiare Internaționale (filială a Băncii Mondiale) a caracterizat astfel statele în dezvoltare care ofereau oportunități pentru investitori. Banca Goldman Sachs aprecia ca fiind „piețe emergente”, China, India, Brazilia, F. Rusă, Egipt, Mexic, Iran, Nigeria, Pakistan, Argentina, Arabia Saudită, Coreea de Sud etc. În 2008, Boston Consulting Group indica 14 state emergente, inclusiv grupul BRICS. Le Credit Agricole identifica 13 state³ în clasa celor emergente (Africa de Sud, Argentina, Egipt, Indonezia, Iran, Malaysia, Mexic, Nigeria, Filipine, Thailanda, Turcia,

¹ *Regards sur le monde actuel*, www.classiques.uqac.ca, 15 aug. 2015.

² J. Deas, Y. Schemeil, *Un des modes de puissance chez les émergents*, www.puissance-emergents.com *De nouvelle puissances*.

³ www.lemonde.fr/economie, 2010.

Ucraina, Vietnam). Sunt considerate economii dezvoltate SUA, Canada, statele UE, Japonia, membri OECD, G7, parte din țările G20. BRICS grupează state în dezvoltare, adăugându-se Turcia, Argentina, Mexic etc. „Nucleul dur” al țărilor emergente ar fi reprezentat de BRICS, Argentina, Chile, Mexic, Egipt, Turcia, Malaysia, Indonezia, Thailanda etc.⁴. Fr. Lafargue, este de părere că țările emergente vor fi noile mari puteri economice de nivel global – precum China, India sau Brazilia. În 2001, Jin O'Neill insistă pe grupul BRICS. M. Geoghegan a produs în 2010, acronimul CIVETS pentru grupul Columbia, Indonezia, Vietnam, Egipt, Turcia, Africa de Sud⁵.

OECD propune în situația de emergente 20 de state ce se disting prin: aportul la creșterea economică mondială; îmbunătățirea nivelului de trai al populației (măsurat de PIB sau de Indicele Dezvoltării Umane). De fapt, puterile emergente sunt statele în ascensiune care se detașează prin populație, putere industrial-financiară și militară. Marile puteri emergente atrag în mod curent Investiții Străine Directe (60% din ISD provenind din SUA), creează multinaționale, investesc în exterior (stocul ISD ale BRICS a sporit de 7 ori între 2000-2009). De asemenea, își măresc constant masa de consumatori, mobilizând populație tânără și având o oarecare stabilitate economico-socială. Din 2008, China s-a transformat în cel de-al cincilea depozitar de brevete de invenții, după Japonia, SUA, Coreea de Sud și Germania. Totuși, marile puteri emergente nu se remarcă prin condiții foarte favorabile oferite investitorilor străini (China pe locul 79 mondial, F. Rusă 123, Brazilia 127 etc.)⁶.

Tanguy S. de Swielande subliniază faptul că nu toate țările emergente ajung puteri emergente⁷. Puterea se întrepătrunde cu economia, dar în mod automat și cu sferele militară, politică, demografică, culturală etc. O putere emergentă ar trebui să poată concura o mare putere pe multiple planuri. De asemenea, puterile emergente trebuie să se comporte ca actori politici internaționali responsabili. De aceea, BRICS încearcă să promoveze inițiative comune în domenii precum sistemul financiar internațional și în diplomație. În 2009, sub presiunea BRICS, s-a obținut, între altele, creșterea până la 13,5% a dreptului lor de vot în cadrul FMI până în 2014 (de la 8,9). China ocupă poziția trei în FMI și BM (SUA și UE au 45,9% din voturi). Din 2005, India, Germania, Brazilia și Japonia au solicitat, fără succes, reformarea majoră a CS ONU.

O altă caracteristică a puterilor emergente rezidă în sistemele de valori promovate. Ele nu sunt de acord cu interpretările occidentale ale suveranității naționale, cu amestecul în problemele lor interne, nuanțează respectarea drepturilor omului, folosirea forței militare în raporturile internaționale etc. De pildă, în 2011, statele BRICS s-au abținut atunci când ONU a acceptat loviturile NATO în Libia. Aceasta nu înseamnă că ele nu ar avea cheltuieli militare în creștere, cu 40% în cazul Braziliei sau 25% al Indiei. F. Rusă și China sunt, fără îndoială, mari puteri militare. Statele BRICS participă și la numeroase misiuni de pace ONU sau în plan regional.

⁴ FMI, *Reaping the Benefits of Financial Globalization*, 2014.

⁵ F. Lafarge, *Des économies émergentes du puissances émergentes*, în „Question Internationales”, nr. 51, sept-oct. 2011, p. 101.

⁶ Idem, p. 105.

⁷ Tanguy S. de Swielande, *Note d'Analyse*, nr. 6, 2010, p. 10.

După S. Waslekar, omenirea se va confrunta cât de curând cu o amplificare a competitivității, cu o concurență economico-socială împinsă spre absolut și nestingherită de cooperarea economică generală⁸. În contextul competiției amintite și al globalizării, are loc și o dez-occidentalizare și o ascensiune a individualităților etno-culturale și religioase din afara spațiului atlantic. China este o putere etno-culturală de peste 1 miliard oameni, omogenă din punct de vedere civilizațional. Dar India prezintă vulnerabilitatea rivalităților dintre majoritatea hindi și musulmanii minoritari. În Africa, popoarele creștine din sud, se înfruntă cu cele musulmane din nord (tribalismul jucând un rol major în societate). Radicalii islamici activează în F. Rusă, Asia Centrală, China, Africa Centrală și, mai nou, în UE. Îndeosebi Africa și Orientul Apropiat au ajuns obiective ale ofensivelor fundamentaliste, care vizează inclusiv interesele comerciale ale SUA, UE, F. Ruse, Chinei sau Indiei.

Subliniem că în analizele de relații internaționale, ascensiunea emergențelor se discută și în legătură cu noțiunea de peer competitor. Peer competitor⁹ ar fi un stat care are putere, la nivel global și motivație (voință de a pune în discuție statu-quo-ul) actual, care amenință interese vitale ale SUA. Se dezbate și problema power transition abordată și de A. Organsky¹⁰ încă din anul 1968 (*World Politics*). O astfel de ciocnire între o putere a statu-quo-ului și o putere revizionistă, ar putea duce la un război hegemonic, consideră R. Gilpin¹¹. O superputere poate căuta refacerea unei ordini internaționale doar dacă beneficiile depășesc costurile. Puterea emergentă ar trebui să încerce câteva mari strategii: strategia de reformă, strategia revoluționară, strategia de alianță și strategia de cucerire¹². O putere emergentă ar pune în discuție întâietatea americană dacă s-ar apropia economic de nivelul SUA de dezvoltare, productivitate, PIB. Dacă F. Rusă rămâne aproape „egalul militar” al SUA, R.P. Chineză este încă incapabilă să concureze militar America. De aceea, F. Rusă și China recurg frecvent la aliniere. Așa se explică faptul că R.P. Chineză aprobă - tacit sau nu - politica federației Ruse în Ucraina, Europa de Est și Orientul Apropiat și Mijlociu. De asemenea, F. Rusă acceptă pretențiile chineze în Marea Chinei de Est și de Sud și respinge orice intervenție occidentală în Siria. Pe plan mai larg, și puterile emergente beneficiază de așa-numita Revoluție în Domeniul Militar, bazându-se pe interacțiunea între factorii industriali și cei militari pentru a se realiza creșteri spectaculoase ale resurselor hard¹³. Adoptarea RMA (strategie, doctrină, domeniile operațional și tactic) este o

⁸ S. Waslekar, *An Inclusiv World, Mumbai, Strategic Foresight, 2007* în Claire In Bev Baillet-Latoir *Programme Union Européenne-Chine*, p. 14; www.coleurope.eu 2014.

⁹ Încă din 2001, RAND publica raportul *Prospects for the Emergence of Peer Competitors*, cu participarea unor experți de talie (W. Rosenau, D. Bytman, I.O. Lesser).

¹⁰ A. Organsky a enunțat teoria tranziției de putere în lucrarea *World Politics*, 1968, pp. 5 și urm. J. Kugler, A.F.K. Organsky, *The Power Transition*, www.acsu.buffalo.edu

¹¹ Pe larg în R. Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press, 1981.

¹² Vezi Rand Corporation (T. Szaina, D. Byman, S. Bankers, D. Eaton, S. Jones, R. Mullins, I. Lesser, W. Rosenau), *The Emergence of Peer Competitors, A. Framework for Analysis*, Santa Monica, 2001, pp. 7- 8.

¹³ A se vedea R.L. Schweller, *Un answered Threats*, Princeton, P.U.P., 2006, p. 11.

atenționare a puterilor de primă mărime că ar putea urma revizuirea statu-quo-ului internațional.

Revenind la alianțe, amintim că ele pot contesta ofensiv statu-quo-ul, fiind vorba de external balancing. Dar nici BRICS, nici OSC nu sunt alianțe politico-militare clasice, ci mai curând parteneriate strategice superioare, având și clauze de securitate antiteroristă¹⁴. Conquest strategy se poate materializa în cucerirea propriu-zis sau în crearea de „sfere de influență” (proiecția puterii). F. Rusă încearcă să asambleze Uniunea Euro-Asiatică, să divizeze Ucraina și să resusciteze CSI. China a satelizat deja Coreea de Nord, Laosul, Cambodgia etc. Strategia buffering poate duce la crearea de organizații regionale, parțial opuse puterii hegemonice¹⁵. Coalizarea economico-financiară a îndemnat BRICS să înființeze o Bancă de Dezvoltare în anii 2014-2015 și un aranjament CRA de 100 miliarde dolari ca rezervă de susținere a lichidităților. Această instituție contestă parțial regulile FMI, necondiționând împrumuturile de respectarea unor norme de liberalism excesiv, inclusiv de anumite mărimi ale deficitelor publice. Se resping practicile asocierii împrumuturilor de dezvoltare de anumite privatizări și de vinderea de active către marile puteri. Cu toate acestea, respectivele instituții acționează tot în logica capitalismului global.

În paralel, puterea financiară a SUA se combină cu cea politică, afirmându-și importanța din China până în UE. De exemplu, în criza irlandeză de după 2007, Washingtonul a insistat ca băncile sale să-și recupereze creditele acordate, iar FMI a acceptat această poziție. La fel și în cadrul crizei grecești, a contat poziția americană, inclusiv dreptul de veto. De aceea, China și F. Rusă caută să reziste presiunilor economice americane. Se discută inclusiv despre reducerea dolarizării relațiilor comerciale internaționale. Se preconizează și plăți în monede naționale pentru produse și servicii¹⁶. Pe de altă parte, puterile emergente se concurează pe multiple planuri: în economie, Brazilia-Argentina, sau China-Brazilia; în sfera diplomatică F. Rusă-China, inclusiv în Asia Centrală și de Sud.

Principalele puteri emergente

China

Având o suprafață de 9,5 milioane km² și o populație de 1,3 miliarde locuitori, R.P. Chineză a ajuns cea de-a doua putere economică a lumii, cu un PIB de 14.600 miliarde dolari (2015), devenind totodată și un actor internațional major. Pe plan extern, Beijingul și-a asumat strategiile de ajutor umanitar promovate de ONU și a susținut misiunile de pace ale organizației. Diplomații chinezi se implică în negocierile de mediu, multiple parteneriate economico-politice (cu SUA, UE, India, Japonia, F. Rusă, ASEAN, UA, ASPEC etc.) Strategia de diversificare externă se intersectează cu cea de angajare militară.

¹⁴ S.G. Brooks, C. Wolforth, *Hard Times for Soft Balancing*, în „International Security”, vol. 30, nr. 1, pp. 72-108.

¹⁵ J. Ikenberry, *Strategic Reaction to American Preeminence. Great Power Politics in the Age of Unipolarity*, „Discussion Paper” 28 iul. 2003. G. John Ikenberry, *The Rise of China and the Future of the West*, www.foreignaffairs.com 1 ian. 2008.

¹⁶ www.therealnews.com/f2 3 oct. 2014.

În interpretarea lui J. Kurlanski, Consensul de la Beijing¹⁷ combină centralizarea cu descentralizarea și capitalismul de stat cu inițiativa privată. Strategia chineză nu acceptă intervenția în problemele interne, cultivă raporturi internaționale economice câștigători-câștigători și încurajarea afacerilor în țările dependente. Beijingul - pilotat de multinaționalele occidentale - ajuns „assembleur du monde”, fiind cunoscute firme precum „Huawei”, „Mobile”, „Leonovo”, „Suning”, „Haier” etc. Aceste firme sunt exemple de soft power.¹⁸

B. Courmont este de părere că R.P.C. prezintă caracteristici de smart power având atât putere hard cât și putere soft.¹⁹ China se declară adeptă a multipolarității, recurge la arma financiară (marile sale rezerve de devize), la alianțe și parteneriate. Pe de altă parte, M. Robert Zoellick afirmă că modelul de dezvoltare chinez este afectat de: tensiuni interne, îndeosebi (pe termen lung); alte tensiuni provin din șomaj, condiții precare de muncă (zeci de mii de greve), disparități de venituri (cu toate că sute de milioane oameni au ieșit din sărăcie), degradarea situației mediului etc. Sunt nemulțumiri frecvente referitoare la sănătatea publică, calitatea apei și aerului, sistemul aproape inexistent de asigurări sociale²⁰ etc.

În ciuda unui PIB de peste 14.000 miliarde dolari, China are încă grave probleme de corupție. În toamna anului 2005, s-a intensificat campania împotriva corupției (*Clica din Shanghai*). P.C.C. a insistat în 2006 pe crearea unei *societăți armonioase*. Oficialitățile au căutat o reformă politică de încurajare a dezvoltării economiei. S-au respins măsurile radicale de democratizare, menținându-se creșterea graduală. Partidul Comunist a optat pentru un scenariu de dezvoltare durabilă, pe coordonatele „statului de drept” și ale democratizării în tranșe. Dezvoltarea „armonioasă” presupune un „sistem pentru oameni, drept și democratic, unitate națională și protecția mediului”. Până în 2008, trebuia ca șefii unităților administrative să fie desemnați prin vot direct; la începutul anului 2007 s-a garantat proprietatea privată în mediul urban și s-au egalizat impozitele pentru firmele străine și autohtone (în jur de 20%). Se promitea amplificarea serviciilor sociale, criticate ca fiind insuficiente de „noua stângă” (*Wang Hui* și publicația *Dushu*); stânga atrăgea atenția că R.P. Chineză s-ar putea îndrepta spre o societate inegală de tip latino-american, sau „oligarhică”, de tip rusesc.

Totodată, s-au intensificat presiunile sociale în favoarea creșterii salariilor (2011-2012). În fiecare an au loc mii de conflicte de muncă. Oficialitățile au acceptat faptul că o sporire a salariilor este absolut necesară, în primul rând pentru stimularea pieței interne și în favoarea „societății armonioase”. Guvernul va taxa suplimentar veniturile mari și va acorda atenție sănătății și învățământului. Planul de stat pentru 2011-2016 se centrează pe consum, construcția de locuințe, protecție socială, inovație etc. Specialiștii apreciază că va fi necesară o modificare a modului de producție (care trebuie orientat spre pe interior) și o

¹⁷ St. Blame în www.ceriscope.sciences.fr/puissances 2014.

¹⁸ www.ceriscope.sciences.fr/puissances 2014.

¹⁹ B. Courmont, *La Chine, la grande seduction. Essai sur le soft power chinois*, Paris, Choiseul, 2009, p. 70.

²⁰ Vezi Dr. T. Frunzeti, S. Opreșcu, *Lumea marilor puteri*; București, 2013, www.french.peopledaily.com 16 febr. 2012.

reformă în formarea profesională²¹. Xi Jinping, președinte al R.P. Chineze și secretar general al PCC din 2012, s-a remarcat ca partizan al consolidării statului și al modernizării interne. El a inițiat repetate campanii anticorupție, cu sute de mii de condamnări și de sancțiuni aplicate. O reformă administrativă se concentrează pe descentralizarea controlată de partid. „Visul chinez” în accepțiunea sa este un „naționalism al clasei mijlocii. În viziunea sa, „piața” trebuie să coopereze cu statul²². Acesta din urmă trebuie să devină cel puțin o putere politico-militară regională.

Federația Rusă

La o suprafață de 17, 2 milioane km², există o populație de 145 milioane locuitori. PIB-ul este de aproape 2.400 miliarde dolari, F. Rusă deținând între 60-70% din resursele naturale ale lumii, mai cu seamă de petrol, gaze naturale, cărbune, cupru, aur, argint etc. A. Tinguay afirmă²³ că problematica de putere domină în mod tradițional istoria Rusiei. În secolele XVI-XX Imperiu Rus și-a extins frontierele în mai multe direcții. După 1990, F. Rusă a cunoscut o eclipsă parțială de putere, chiar dacă a ajuns partenera NATO după încetarea Războiului Rece. În 1999-2002, sub președintele V. Putin, ea a deveni treptat partenera SUA, UE și a Chinei, în calitate de putere regională. La nivel global, totuși, Moscova și-a reafirmat treptat interesele în Europa de Est, Sud-Est, Asia de Vest, Orientul Mijlociu etc. În 2012, F. Rusă se număra printre primele 10 forțe economice mondiale. Puterea economică se bazează pe masive exporturi de hidrocarburi și metale. Statul joacă un rol foarte important în producție și consum, cu un grad foarte ridicat de corupție. Între 1999-2005, PIB-ul a crescut cu 6,7% pe an. Până în 2008 PIB-ul a sporit cu 6,8% pe an, dar în 2012-2013, creșterea s-a cifrat la 2-3%.

Agricultura s-a privatizat. Se contează pe 200 de milioane ha cultivate, Moscova fiind un important exportator de cereale și cartofi. În sfera industriei se remarcă Grupul Rusal în prelucrarea aluminiului și a nichelului (4,2 milioane tone față de americani – 4,7 milioane tone); Grupul Norilsk Nickel a ajuns primul producător mondial de nichel, cupru și cobalt. F. Rusă controlează și 25% din rezervele mondiale de lemn. În ansamblu, industria moștenită din URSS este robustă, dar învechită. Se afirmă un puternic sector militar-industrial, ca și construcțiile auto, industria agro-alimentară, telecomunicațiile, industria spațială, sectorul bancar, sistemul bursier etc. Statul rus se prezintă ca „dezvoltator”, la fel ca Japonia și Coreea de Sud în anii '70. El controlează direct și indirect 50% din economie, susține „sectoarele strategice” și supraveghează investițiile și firmele străine. În ultimul timp, s-au adoptat noi măsuri pentru controlul deținerii de valută. Sub presiunea căderii prețurilor hidrocarburilor și al unor sancțiuni occidentale, asociate cu intervențiile ruse în Ucraina, inflația s-a dublat, iar mărfurile s-au scumpit (78 ruble pentru 1 euro). Veniturile populației au scăzut cu 6%, iar investițiile cu 10%²⁴.

China a ajuns primul partener comercial al F. Ruse, aproape la egalitate cu UE (60

²¹ M. Vandepitte, *La situation sociale en Chine: Perspectives et défis*, www.mondialisation.ca 2013.

²² www.geopolis.francetvinfo.fr 2015.

²³ A. Tinguay, *Le syndrome de la puissance*, www.puissance 2013.

²⁴ www.euronews.com 28 dec. 2015.

miliarde dolari fiecare). F. Rusă ocupă locurile 10-13 între exportatori în lume. Inflația se cifrează la 7% în 2014²⁵, dar a crescut vertiginos în 2015.

Politica externă

Suntem de părere că, F. Rusă nu este înclinată să renunțe la propria sa sferă de influență și nici la proiectul creării unei piețe comune eurasiatice, sau la edificarea unui „NATO” în CSI, sub forma Organizației Tratatului de Securitate Colectivă. Extinderea NATO și UE spre Est și creșterea influenței chineze în Asia Centrală, ca și „renașterea islamismului” militar, cultural și politic, sunt considerate, oficial și neoficial, amenințări majore. Pe de altă parte, diplomația Moscovei caută să de opună Occidentului prin BRICS și Organizația de Cooperare de la Shanghai. F. Rusă are astfel o voce distinctă în dezbaterile regionale și globale. În APEC și în afară se realizează parteneriate strategice cu China, India, UE și cu SUA. Moscova ar viza să joace un rol de „arbitru” între blocul euroatlantic și China²⁶. Parteneriatul ruso-chinez ca și cele cu SUA și UE sunt esențiale pentru Moscova. F. Rusă livrează Chinei 15 milioane tone petrol și miliarde de m³ gaze pe an²⁷; la acestea se adaugă cooperarea în industria militară, nucleară, fonduri comune de investiții. De asemenea, F. Rusă și China au dezvoltat OCS ca un pol de cooperare regională și internațională ce rivalizează parțial cu Triada. În prezent, în circumstanțele crizei din Ucraina, F. Rusă și Occidentul au revenit la un „război rece” limitat.

India

Aflată în Asia de Sud, India are o populație de 1,2 miliarde de locuitori și un PIB de 2.200 miliarde US\$ în 2014. Populația este formată din: hinduiști (80%), musulmani (13%), creștini (2,4%), siki (2%), budiști (0,6%) etc.

Având numeroase resurse naturale, India se plasează pe a patra poziție ca rezerve mondiale de cărbune, cu depozite importante de bauxită, minereu de fier, diamante, păduri etc. De asemenea, circa 50% din teritoriul său este arabil, în special în zona câmpiei Indo-Gangetice și în platoul Deccan. Cărbunele a fost pus la baza dezvoltării industriale postbelice. India are mai multe dificultăți în asigurarea resurselor de petrol și gaze, posedând circa 542 miliarde m³ rezerve dovedite de gaze naturale (locul 33) și 4 miliarde barili rezerve petrol (locul 23). Ea a încercat să micșoreze dependența energetică, prin investiții în surse nucleare și alternative de energie. Ca potențiale slăbiciuni se remarcă lipsuri în asigurarea petrolului (o treime importat), a gazelor naturale și chiar a cărbunelui cu valoare ridicată²⁸.

În perspectivă sectorială, agricultura contribuie cu circa 16% la formarea PIB; industria cu 17%, iar serviciile, cu peste 60% din total. Aproximativ 60% din populație lucrează în agricultură, față de aproape 20% în industria clasică și peste 20% în servicii. Se

²⁵ www.inflation.eu/russia, 2014.

²⁶ Nu trebuie uitată tradiția rusă de a arbitra importante dispute internaționale în anii 1848-1853 și 1930-1941.

²⁷ www.lemonde.fr/idees, 2012.

²⁸ Vezi Isabelle Hannet, Coralie Schaub, www.liberation.fr 5 aug. 2015.

prelucrează diamante, iar India este al treilea producător mondial de cărbune, ca volum. Industria se bazează pe textile, siderurgie, mașini-unelte și mai nou informatică și aerospațiale²⁹ etc. Creșterea PIB-ului se datorează în mare parte faptului că India a devenit unul dintre centrele industriei de software.

Menționăm că exporturile indiene se îndreaptă spre Statele Unite (22, 4%), urmate de țările europene și de China. Importurile provin din SUA (6, 9%), UE sau China. Creșterea economică a atins 8, 5% în 2005, 8,4%, ulterior. Sunt necesare investiții în agricultură, unde se impun și lucrări de amenajare. Cursul reformelor neoliberales a fost „calmat”, dar țara are nevoie de alte investiții masive, îndeosebi în infrastructură. „Explozia consumului intern” (300 milioane oameni formează clasa de mijloc) și a investițiilor directe au încurajat reducerea sărăciei. Rămân încă sectoare interzise investitorilor străini³⁰, deși din 2014 s-a reluat liberalizarea economiei, iar inflația depășește 15-18%/an. Taxele percepute de bănci depășesc 10%. Se apreciază că până în 2030 statul va trebui să mobilizeze 1.250 miliarde dolari pentru energie, 392 miliarde în infrastructura de transport, 143 miliarde în sănătate. De exemplu, în infrastructura urbană, India alocă 17 dolari/cetățean, spre deosebire de 116 în China. Milioane cetățeni mor din cauza lipsei de igienă³¹. Cu toate acestea, programele sociale acoperă 2% din PIB, de trei ori mai mult decât în China. În aprilie 2015, FMI a „lăudat” India, care ar putea obține o creștere de 7,2% față de o medie mondială³² de 3,5%.

Din punct de vedere militar, India deține arme nucleare, fiind a patra forță armată a lumii. Cheltuielile de apărare ale Indiei s-au ridicat la circa 3,21% din PIB. Principalul furnizor de armament rămâne F. Rusă. Poziția Indiei a permis și dezvoltarea unei marine de nivel regional³³.

Cele mai grave amenințări și pericole se asociază cu disputele cu Pakistanul și cu tensiunile cu R.P. Chineză. Active în Kashmir, formațiunile islamice au vizat autonomizarea zonelor locuite de musulmanii din India și eventual alipirea la Pakistan, în continuarea revendicărilor exprimate de Liga Musulmană înainte de partaj³⁴. Sunt puternice forțe islamice, mai cu seamă în Pakistan (Jamaat-Islami, Partidul Islamic pakistanez, cu implicare cel puțin politică în problema Kashmirului); Hezbul Mujahideen (Partidul Sfinților Războinici); Jaish-i-Mohamed (Armata lui Mohamed); ultimele două au legături cu Al-Qaeda, mișcarea Hurriyat, Frontul pentru Eliberarea Kashmirului etc.]. Aripa extremistă (naxaliții) - de stânga, desfășoară acțiuni de gherilă în peste 157 districte din India. În Andhra Pradesh, ea refuză să accepte negocieri politice³⁵.

Alte amenințări se asociază cu sărăcia care limitează potențialul de creștere a

²⁹ www.diplomație.gouv.fr , 2014.

³⁰ www.oecd.library.org 2014.

³¹ „Reuters”, 3 august 2010.

³² www.perspectives.asiennes.org. 7 apr. 2015.

³³ J.Nolt, Co-Prosperity Redux, „World Policy Journal”, 2013/2014, p. 7.

³⁴ Fosta colonie britanică India, s-a împărțit în 1947 în statele Pakistan (din care s-a rupt Bangladeshul) și Uniunea Indiană. Pakistanul este un aliat de bază al Chinei, iar India se bucură și de raporturi de „prietenie” cu F. Rusă.

³⁵ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian (coord.) Lumea de azi, 2015, RAO, București.2015, pp. 100 și urm.

economiei interne, în corelație cu presiunea demografică, supra-aglomerarea urbană și întinerirea populației. Doctrina clasică a castelului consolidează sistemul prin respectarea regulilor, conform filosofiei reîncarnării. Se adaugă corupția instituționalizată, mai ales că parlamentul refuză să introducă o nouă legislație în acest sens. Toate marile partide sunt atinse de corupție și favorizează grupurile de interese centrale, regionale și locale.

Nu pot fi ignorate nici diversitatea lingvistică și multiplele particularisme locale (bengali, punjabi, tamil etc.), care sunt uneori exploatare de puterile învecinate. În plus, cu toate că este o republică parlamentară, India trebuie să ia măsuri excepționale în provincii „rebele” (Arunchal Pradesh, Assam, Nagaland, Manipur, Mizoram, Meghalaya, Sik). Adesea, rebelii sunt ajutați de oficialități din Bangladesh și Myanmar sau de teroriștii din Harkat-ul Jihad al Islami. Pe plan extern, India continuă să promoveze o politică de neangajare și neutralitate. Aceasta nu înseamnă că guvernul de la New Delhi nu are parteneriate cu F. Rusă, UE, China, Japonia, Brazilia etc. Parteneriatul cu SUA include și o componentă nucleară civilă³⁶. Zei de miliarde de dolari a investit R.P.C. în India, schimburile comerciale bilaterale crescând an de an.

În anul 2011, India, China, F. Rusă și Brazilia au înființat organizația de cooperare BRICC (devenită BRICS). S-au adăugat: coalizările F. Rusă – statele din Asia Centrală – India, sau parteneriatele strategice din 2010-2011 India – Japonia - SUA – Australia și Noua Zeelandă. SUA, India, Australia au acorduri de securitate și cu ASEAN. India menține baze militare în Tadjikistan și Afganistan. Premierul japonez Y. Nada a vizitat New Delhi în decembrie 2011. Se vor coordona inițiativele de dezvoltare a programelor de rachete și antirachete balistice. Bangladesh va primi tratament de națiune favorizată în comerțul cu India³⁷.

O atenție aparte acordă India Asiei de Sud, existând și o South Asian Association for Regional Cooperation, cu structuri economice, culturale, antiteroriste. Totodată, India, Pakistanul, Afganistanul și alte state participă la activitățile OCS. Cu prilejul reuniunii de la Dushanbe din 11-12 septembrie 2014, s-a negociat aderarea Indiei, Pakistanului, Mongoliei și Iranului la organizație. India ar avea astfel un acces mai direct la hidrocarburile din Asia Centrală și la piețele locale³⁸. În privința raporturilor cu ASEAN, se remarcă reuniunea din 12-13 noiembrie 2014 din Myanmar, la care au participat și partenerii din China, SUA, India, Japonia, ONU³⁹. De fapt, statele ASEAN se consideră obligate să facă față rivalităților în creștere dintre China și India. În egală măsură, India ia parte și la activitatea organizației Asia-Pacific; foarte importantă tinde să devină cooperarea India-Africa.

În mai 2014, partidul naționalist hindu BJP a obținut victoria în alegerile generale, cu peste 65% din voturi. Liderul său, Naredra Modi a fost promovată premier. N. Modi se bazează pe statul Gujrat care asigură 7% din PNB al Indiei și 12% din producția industrială și este un manager de certă valoare. Premierul s-a bucurat de simpatie în UE,

³⁶ Congressional Research Service, SUA 2011.

³⁷ Vezi și Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian (coord.), *Lumea 2013*, pp. 542 și urm.

³⁸ www.sputniknews.com 10 sept. 2014. În 2015 India și Pakistanul au devenit membre OCS. India dezvoltă o relație specială și cu Afganistanul.

³⁹ www.fr.voi.co.id nov. 2014.

China, Japonia, Singapore⁴⁰. În 2013, China devenise deja primul partener comercial al Indiei, cu schimburi bilaterale de 70 miliarde dolari cu un deficit comercial indian de miliarde dolari (iunie 2014). Schimburile sino-japoneze se cifrau la 340 miliarde dolari.

Brazilia

La o suprafață de 8, 5 milioane km², corespunde o populație de 201 milioane locuitori, cu un PIB de 2.400 miliarde dolari (PIB calculat la paritate cu puterea de cumpărare), creștere de 2, 3% în 2012 și șomaj de 5,6% în 2013. Brazilia beneficiază de resurse acvatice de hidrocarburi de peste 40 miliarde barili, fiind liderul industrial al Americii de Sud, al doilea exportator mondial de fier și un mare producător de cărbune și aluminiu. Agricultură și sectorul agro-industrial constituie 20% din PIB, țara fiind un mare producător de soia, sfeclă, zahăr, bumbac, orez, cartofi etc. Între altele, Brazilia a ajuns al doilea producător de metanol din lume, folosind 52 milioane ha pentru agricultură⁴¹.

Brazilia a inițiat organizația de cooperare regională MERCOSUR (Brazilia, Argentina, Paraguay, Venezuela, Bolivia - Chile, Peru, Ecuador, Columbia fiind asociați, iar Noua Zeelandă și Mexic observatori). Organizația își propune să devină o structură integrată, cu 275 milioane oameni. Comerțul în cadrul organizației a atins nivelul de 88 miliarde dolari în 2010, 43% fiind controlat de Brazilia și Argentina. Relațiile comerciale⁴² cu UE ating 20% din totalul extern, cu R.P. Chineză 14%, cu SUA 11%. Din 1996, Pactul Andin a devenit o uniune vamală formată din Bolivia, Columbia, Peru și Ecuador, la care s-au asociat și statele MERCOSUR.

În 2004-2005, China a perfectat importante acorduri de cooperare cu Brazilia, Venezuela, Argentina, Chile etc., cu scopul de a achiziționa materii prime și a impulsiona exporturile sale. Este contextul în care relațiile cu organismele economice internaționale, SUA și UE s-au modificat radical; acordurile financiare de achitare a datoriilor externe se vor subordona obiectivelor social-politice ale debitorilor. Pe de altă parte, în negocierile de liber schimb cu SUA, MECOSUR a cerut politici flexibile de tip UE pentru reușita acestui proiect. Altfel, statele latino-americeane își vor proteja economiile naționale, chiar dacă o asemenea măsură este în detrimentul populației cu venituri mici și foarte mici. Venezuela și Brazilia, în special, contestă „hegemonia” SUA. Mai mult, în decembrie 2011, s-a înființat Comunitatea Statelor Latino-americeane și Caraibiene. Aceasta are instituții regionale slabe (funcționează prin consens) și s-a relansat Uniunea Statelor Sud - Americane, creată în 2008, după modelul UE, structură care dispune și de un Consiliu regional de securitate⁴³. În acest spațiu funcționează și Alianța Pacificului (Chile, Peru, Columbia, Mexic), mai apropiată de SUA, cu 36% din PIB-ul Americii Latine și exporturi de 445 miliarde dolari⁴⁴ (peste MERCOSUR).

Brazilia este apreciată ca „superputere în America Latină. Ea are cele mai bine

⁴⁰ www.lemonde.fr ; J. L. Racine, *Inde. Quatre défis de Narendra Mondy*, 19 mai 2014.

⁴¹ www.slate.fr , 2012.

⁴² www.economist.com 14 ian. 2012.

⁴³ www.economia.glob.ar 14 iun. 2014.

⁴⁴ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian, (coord.), *Lumea de azi. 2015*, pp. 196-197.

cotate multinaționale din regiune (Petrobras, Vale, Odebrecht etc.). Bolivia, Uruguay, Paraguay și parțial Argentina depind de afacerile braziliene. În domeniul investițiilor străine directe, America Latină a primit 112,6 miliarde dolari în 2010, cu 40% mai mult decât în 2009. Spre Brazilia s-au dirijat 48,4 miliarde, spre Mexic 17,7 miliarde, spre Chile 15, spre Columbia 6,7, spre Argentina 6,1 miliarde dolari. Firmele latino-americane au investit 43,1 miliarde dolari în exterior. Brazilia are 27 mari multinaționale, Mexic 15, Chile 11, Argentina 4. ISD-urile provin din SUA și, la egalitate, din UE și China⁴⁵.

Brazilia a inaugurat odată cu președintele Lula da Silva un constant proces de modernizare și de afirmare a ei ca actor regional și global. O oportunitate a reprezentat-o ascensiunea Chinei și crearea BRICS. Între 2003-2009, China a dirijat spre America Latină 13% din ISD (90% în paradisuri fiscale). 24 miliarde dolari s-au dirijat către resurse naturale, industrie și servicii.⁴⁶ S-au realizat participații în firme sau acorduri între regiuni. În centrul preocupărilor s-a aflat Mexicul, dar și MERCOSUR (producție manufacturată, electronice, automobile, telecomunicații). China s-a îndreptat și spre ALENA-NAFTA. Volumul comerțului bilateral China – America Latină, se cifra la 120 miliarde dolari în 2009 și la 269 miliarde în 2014, iar împrumuturile Beijingului atingeau 119 miliarde dolari. Exporturile latino-americane spre Asia ajungeau la 103 miliarde dolari, adică 15% din totalul exporturilor regiunii. SUA primesc 42% din exporturile latino-americane, iar UE 14%. Japonia, Coreea de Sud și ASEAN se află în urma Chinei. Brazilia asigură 33% din exporturile Americii Latine spre China, Chile 25%, Argentina 12%, Mexic 9%, Peru 7%. Predomină materiile prime. China are acorduri de liber schimb cu Chile, Peru și Costa Rica⁴⁷.

În 2009, Banca de Dezvoltare a Chinei a deschis spre Brazilia o linie de credit de 10 miliarde dolari (Petrobras). China și Venezuela au înființat un Fond de dezvoltare de 12 miliarde dolari. Ecuador are cu China un fond de 1 miliard dolari. China a pătruns în Banca inter-americană de dezvoltare și în Banca de dezvoltare din Caraibe. La 26 iunie 2012, la Santiago, premierul Wen Jiabao a propus unei reuniuni CEPLAC lansarea unui forum de cooperare. Un amplu plan de cooperare sino-latino-american acoperă anii 2015-2019. În următorii 5 ani schimburile bilaterale ar trebui să ajungă la 400 miliarde dolari. Se vor introduce două fonduri de investiții de 5 și 10 miliarde dolari. Se va dezvolta și cooperarea agricolă. Venezuela își propune să ajungă la schimburi de 20 miliarde dolari cu R. P. Chineză (35 miliarde cu SUA).

Este evident că F. Rusă are o prezență relativ minoră în America Latină, nefiind presată precum China să caute piețe de materii prime. În Venezuela, Gazprom și Lukoil lucrează cu PDVSA în bazinul Orinoco. F. Rusă își propune să vândă arme și să ofere susținere unor state „antiamericane” precum Nicaragua, Venezuela, Ecuador, Bolivia. S-au vândut arme de 4, 4 miliarde dolari până în 2007⁴⁸. Alte acorduri au urmat spre Venezuela și diverse state, cu miliarde de dolari pentru arme. Și americanii au acorduri militare în

⁴⁵ Vezi Dr. T. Frunzeti, S. Opreșcu, op. cit, p. 214.

⁴⁶ www.affaires.strategiques.info

⁴⁷ Dr. T. Frunzeti, dr. V. Zodian, (coord.), *Lumea de azi. 2015*, p. 107-108.

⁴⁸ www.geopolitics.ro

Mexic, Chile, Peru, Columbia. Ei vor livra tehnologie militară Braziliei, dacă va cumpăra F-18⁴⁹. Se negociază noi acorduri militare cu Peru și Uruguay⁵⁰. În schimb, UE rămâne o putere soft. Încă din 2004, întreprinderile europene dețineau 50% din capitalurile investite în MERCOSUR.

Brazilia ocupă o poziție marcantă și în BRICS. În 2015, s-a înființat New Development Bank și Asian Infrastructure Invest Bank, care urmăresc să reducă supremația financiară a SUA, BM, FMI, UE. Deși statele BRICS sunt solidare în anumite privințe, mai nou Brazilia pare să se opună expansiunii comerciale chineze care amenință industrii locale. UE investește anual în Brazilia 14-15 miliarde euro⁵¹. Concomitent, până în 2009, Brazilia a trimis 214 miliarde dolari în Africa. Pe de altă parte, Brazilia a primit în 2011 ISD în valoare de 67 miliarde dolari, având o creștere de 3-4%. În prezent, o oportunitate autentică o reprezintă descoperirea de noi zăcăminte de hidrocarburi în zonele offshore ale Braziliei. Bazinul de Campos furnizează 85% din producția totală a țării, aici aflându-se 50% din rezervele de gaze naturale⁵². Astăzi Brazilia a depășit orientarea prioritară Sud-Sud. Ea face parte din numeroase organizații internaționale, în primul rând din MERCOSUR și BRICS. Obiectivul său esențial este constituirea unui sistem comercial mondial echilibrat⁵³. Ea este interesată de liberalizarea controlată a comerțului cu produse agro-alimentare. În această direcție, Brazilia-India-Africa de Sud au o trilaterală ce se suprapune peste BRICS. În același timp, Brazilia are și o politică a ajutoarelor internaționale. Brazilia se ocupă de politicile sociale, sănătate, agricultură din Africa. China pune accent pe rețelele de acces, căi ferate, porturi, docuri, pe problematica comercială de import-export⁵⁴.

Puterea militară a Braziliei este mediocră, importantă doar pe plan continental. Brazilia a renunțat la dezvoltarea unui program nuclear militar. Industria apărării se înnoiește cu ajutor francez (acord din 2008 de 8 miliarde euro). Se vor achiziționa submarine, elicoptere, avioane de luptă etc. Bugetul militar reprezintă 2,8 din PIB. Se extinde cooperarea militară și cu SUA, Marea Britanie, China, F. Rusă etc. Din 2015, o puternică criză politică zguduie această putere.

Concluzii

Ascensiunea statelor emergente a determinat modificări complexe în tabloul economiei și puterii mondiale și regionale. Puterile emergente - mai ales China - au ajuns în primele rînduri ale deținătorilor de multinaționale și de tehnologie de vîrf; aceste puteri sunt, într-un fel, expresia progreselor realizate prin procesele de globalizare și regionalizare.

Concomitent, puterile emergente au o pondere tot mai substanțială în organizațiile

⁴⁹ www.elcorrero.eu.org, 2012.

⁵⁰ www.economicstimes.indiatimes.com 14 iul. 2015.

⁵¹ www.diplombweb.com, 2010.

⁵² www.ceri.science.po.org, 2012.

⁵³ www.poldev.revues.org 2014.

⁵⁴ Vezi R. Muggah, E.P.Hamann, *Lumea creată prin tehnologie și inginerie genetică*, www.wordpress.com.2012

internaționale (ONU, OCS, MERCOSUR, ASEAN) și dețin o certă forță militară (F.Rusă și China); ele acționează în direcția întăririi multilateralității internaționale.

BIBLIOGRAFIE

- BAILLET B.– *Latoir, Programme UE-Chine*, www.coleurope.eu, 2014;
COURMONT B., *La Chine, la grande Seduction*, Paris, Choiseul, 2009;
DEAS J., SCHEMEIL Y., *Un des modeles de puissances chez les emergents*,
www.puissance.emergens.com
FRUNZETI T., OPRESCU S., *Lumea marilor puteri*, TOP FORM, București, 2013;
FRUNZETI T., ZODIAN V. (coord), *Lumea de azi. 2015*, RAO, București, 2015;
GILPIN R., *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press. 1981;
LAFARGE F., *Des economies emergents du puissances emergents*, "Questions
Internationale", sept-oct. 2011;
Rand Corporation, *The Emergence of Peer Competitors*, Santa Monica, 2001;
SCHWELLER R.L., *Un answered Threates Princeton*, PUP, 2006;
TANGUY S., de Swielande, *Note de Analyse nr.6*, 2010;
TINGUY A., *Le syndrome de la puissance*, www.puissance, 2013;
www.perspectives.asiennes.org, 2015.

